



## МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання лабораторних робіт  
з дисципліни

### “ДИЗАЙН ТА ВЕРСТАННЯ МЕДІА”

Частина 3. Робота у Scribus - програмі  
верстання  
для

видавничих  
систем



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ДРУКАРСТВА**  
**Кафедра медіакомунікацій**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

**до виконання лабораторних робіт  
з дисципліни**

**“ДИЗАЙН ТА ВЕРСТАННЯ МЕДІА”**

**для студентів першого (бакалаврського) рівня освіти**

**спеціальності 061 «Журналістика»**

**(освітньо-професійна програма**

**«Видавнича справа та медіакомунікації»)**

**Частина 3. Робота у Scribus - програмі верстання для  
видавничих систем**

Львів  
Українська академія друкарства  
2023

Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт обговорено та схвалено на засіданні кафедри медіакомунікацій (протокол № 11 від 8.05.2023 р.).

Укладач: Лідія Піскозуб

За редакцією професора Надії Зелінської.

Методичні рекомендації щодо виконання лабораторних робіт з дисципліни «Дизайн та верстання медіа»: Ч. 3. Робота у Scribus – програмі верстання для видавничих систем для студентів 4-5 курсів першого (бакалаврського) рівня освіти стаціонарної та заочної форм навчання спеціальності 061 «Журналістика» (освітньо-професійна програма «Видавнича справа та медіакомунікації») / уклад. Л. Піскозуб; за ред. Н. Зелінської. — Львів : Українська академія друкарства, 2023. — 43 с.

Визнання електронного навчального видання методичною працею підтверджено СЕРТИФІКАТОМ

© Українська академія друкарства,  
2023

## ЗМІСТ

Витяг з робочої навчальної програми	5
Короткі відомості про програми верстання	10
Лабораторна робота № 1	12
Лабораторна робота № 2	14
Лабораторна робота № 3	15
Лабораторна робота № 4	18
Лабораторна робота № 5	21
Лабораторна робота № 6	23
Лабораторна робота № 7	25
Лабораторна робота № 8	27
Лабораторна робота № 9	28
Лабораторна робота № 10	29
Лабораторна робота № 11	31
Лабораторна робота № 12	33
Лабораторна робота № 13	35
Перелік питань для самостійного опрацювання	37
Перелік питань для самоконтролю	38
Рекомендована література	41

## Витяг з робочої навчальної програми

дисципліни “Дизайн та верстання медіа”

для спеціальності напряму “Видавнича справа і медіа-комунікації”.

### 1. Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі

#### 1.1. Мета викладення дисципліни

Ознайомити студентів з сучасними технологіями у видавничій справі, специфікою випуску різних типів видань; навчитися володіти основами верстання різних типів видань та усіма операціями комп’ютерної підготовки видання до передання оригінал-макета на поліграфічне підприємство.

#### 1.2. Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення дисципліни фахівець повинен *знати* основи технічного редагування, принципи технічного і художнього оформлення видання.

Підготовлений фахівець повинен *вміти*:

- володіти навичками введення, оброблення і виведення текстової та ілюстраційної інформації з врахуванням можливостей програмного й апаратного забезпечення та вимог до якості;
- налаштовувати робоче середовище програм верстки;
- створювати рамки та фрейми, композиції із фреймів для роботи з текстом, таблицями та графікою;
- розміщувати, редагувати текст і графічну інформацію у фреймах, виконувати обтікання ілюстрацій текстом;
- редагувати заголовкові дані в публікаціях;

- створювати буквиці та здійснювати переклад обраної частини тексту;
- імпортувати, розміщувати та редагувати таблиці;
- працювати із кольорами та градієнтами;
- створювати та редагувати сторінки-шаблони для кожного розвороту для зручного та швидкого верстання великих публікацій;
- створювати основні та додаткові елементи публікації (номери сторінок, колонтитули, примітки та рубрики, колонки) для кожної сторінки розвороту;
- створювати та редагувати модульну сітку для вибраних розворотів, щоб точно розміщувати об'єкти в публікаціях;
- самостійно сортувати розвороти;
- виконувати спуск полос і друк великих публікацій;
- експортувати публікації у формат PDF;
- друкувати публікації за допомогою засобів програм верстки.

## **2. Зміст навчальної дисципліни «Дизайн та верстання медіа» (частина 3).**

### **2.1. Лекції**

<b>№ п/п</b>	<b>Назви розділів, тем</b>	<b>К-сть годин</b>
<b><i>Семестр 8</i></b>		
<b><i>Тема 17. Технологія комп'ютерного верстання</i></b>		
17.1.	Структура видання. Структурні частини та елементи тексту видання. Підготовка книжкових видань. Підготовка газетних видань. Підготовка ілюстраційних журнальних видань.	2 год

17.2.	Програмне забезпечення комп'ютерно-видавничих систем. Порівняльна характеристика комерційних програм верстання та вільного програмного забезпечення (ВПЗ, Free Open Source).	2 год
17.3.	Створення нового документа в Scribus. Основні налаштування та налаштування елементів розмітки документу. Методи введення тексту в публікацію Scribus, його редагування та перевірка орфографії. Форматування тексту. Налаштування переносів. Шрифтове забезпечення, вимоги до шрифтів.	2 год
17.4.	Створення багатосторінкових та багатоколонкових видань, рисування колонцифр і колонтитулів у публікаціях. Макетування видання, базові сітки. Створення сторінок-шаблонів.	2 год
17.5.	Форматування зображень, особливості ілюстративної верстки. Створення ланцюгової верстки. Технологія багатошарової верстки. Верстка таблиць та типи обтікання об'єктів. Створення, використання та опрацювання PDF-файлів у програмі Scribus	3 год

## 2.2. Лабораторні заняття

№ п/п	Зміст занять	К-сть годин
1.	Налаштування параметрів нового документа. Створення публікації-шаблону в Scribus.	2
2.	Створення складних публікацій у Scribus.	2

3.	Встановлення стилів тексту. З'єднування ланцюгів текстових рамок у Scribus.	2
4.	Створення та редагування сторінок-шаблонів у програмі Scribus. Вибір формату та технічних характеристик для верстання видання.	2
5.	Підготовка до верстання графічних зображень. Вибір налаштувань обтікання об'єктів у програмі Scribus.	2
6.	Створення та редагування таблиць. Розташування таблиць поруч із підготовленими зображеннями.	2
7.	Робота з автофігурами та багатокутниками. Трансформація об'єктів та зображень у Scribus.	2
8.	Робота з лініями та рисування від руки у програмі Scribus.	2
9.	Криві Безьє, обробка графічних зображень, встановлення обтікання текстом з допомогою кривих ліній у програмі Scribus.	2
10.	Редагування тексту з допомогою кривих ліній. Основні операції групи інструментів Шлях у програмі Scribus.	2
11.	Створення та редагування кольорів, налаштування Колеса кольорів у програмі Scribus.	2
12.	Основи верстки складних публікацій. Створення груп шарів та їх поєднання у програмі Scribus.	2
13.	Конвертування публікації у формат PDF та його основні налаштування до друку.	2



### **3. Критерії оцінювання**

Критерії оцінювання кожного лабораторного заняття передбачають врахування таких чинників: правильність та повнота отриманого результату, дотримання графіка виконання. За вчасно і правильно виконану та захищену лабораторну роботу (демонстрація знання термінології, розуміння матеріалу та вміння практично виконувати однотипні завдання, в окремих випадках аналіз результатів роботи і вибір певної схеми виконання) максимально може бути нарахована відповідна кількість балів (залежно від складності роботи):

	<b>Лабораторна робота № 1-5</b>	<b>Лабораторна робота № 6–13</b>
Максимальна кількість балів	2	5
Наявність хиб чи помилок у виконанні чи під час захисту лабораторної роботи	1	3
Наявність хиб чи помилок у виконанні чи під час захисту лабораторної роботи, а також невчасна здача лабораторних робіт	1	2
<b>Разом: 50</b>		

## **КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО SCRIBUS ТА ПРОГРАМИ ВЕРСТАННЯ**

Підготовка публікації до виходу у світ – складний тривалий процес, який складається із ряду взаємопов’язаних етапів, – ще два десятиліття тому вимагав злагодженої роботи великого штату працівників, кожний з яких виконував окремі завдання. Поява комп’ютерів та програм комп’ютерного верстання (*комп’ютерним верстанням* уважаємо процес поєднання відредагованого редактором текстового та зібраного і опрацьованого дизайнером графічного матеріалу, розробки макету видання для публікації у друкованій або електронній формі) сприяла стиранню меж між окремими етапами підготовки видань. Сьогодні лише один фахівець може із значно меншими затратами часу підготувати до друку видання будь-якої складності чи обсягу на високому професійному рівні. Адже, на відміну від текстових редакторів, які зорієнтовані на роботу лише із текстовими блоками та стовпцями, програми комп’ютерного верстання, як потужні засоби автоматизації видавничого процесу, дають змогу працювати із текстовими та графічними блоками водночас. До того ж, з їх допомогою оперативно створюють і друкують видання різних типів та форматів, готують як великі, так і малі накладки видань.

Перехід до використання у видавничій справі вільного програмного забезпечення під керуванням різних операційних систем, зокрема на ядрі Linux, зумовив появу Scribus – найпотужнішого у даний час крос-платформного продукту для автоматизації видавничого процесу, що поширюється за умовами ліцензії GNU (General Public License) та підтримує кольорові моделі CMYK та RGB. Scribus дає змогу на професійному рівні вирішувати найширший спектр завдань з верстання як друкованих, так і електронних видань, а тому широко використовується

для підготовки демонстраційних матеріалів звітнього, рекламного, навчального та інших типів.

Як програмний продукт, призначений для роботи та навчання, Scribus має потенціал найбільших комерційних аналогів (скажімо, Adobe InDesign), постійно оновлюється та удосконалюється (з 2003 р. нараховуємо уже близько 23 робочих версій), розширену документацію, адаптовану до потреб користувачів. Scribus цілком задовольняє вимогу зручності користування й дає змогу створювати видавничий продукт достатньо високої якості, а перехід на нього не спричиняє жодних втрат з точки зору методики засвоєння основних прийомів верстання.

Сьогодні Scribus є предметом вивчення у багатьох вищих навчальних закладах, зокрема в Українській академії друкарства, при підготовці фахівців з видавничо-поліграфічної справи. Так, ним послуговуються студенти, які попередньо отримали навички створення та опрацювання текстового та графічного контенту у різноманітних растрових та векторних редакторах (у контексті вільного програмного забезпечення — GIMP та Inkscape) та дотримання вимог його розміщення в електронних виданнях.

Оволодіння практичними засадами при роботі з програмою покликано сформуванню у студентів знання інструментів, методів та принципів додрукарської підготовки документів, принципи розробки повноцінного готового інформаційного продукту на базі Scribus, який за якістю виконання не поступається продуктам, виконаним на базі більш відомих програм-аналогів — як-от, Adobe InDesign. Виконуючи лабораторні роботи та окремі проекти за допомогою засобів Scribus, першочергове завдання студента — продемонструвати верстку буклетів, брошур, книг, готових до публікації, що значною мірою сприятиме у його подальшій професійній діяльності.

# ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1.

## Налаштування параметрів нового документу.

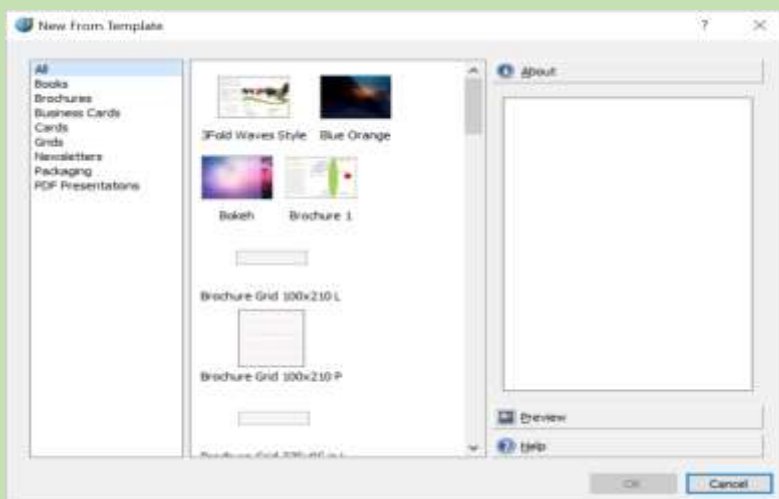
### Створення публікації-шаблону в Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з основними налаштуваннями програми Scribus, набути практичних навичок роботи з текстовими блоками та фреймами.

**Завдання:** створити шаблон та заповнити його текстом.

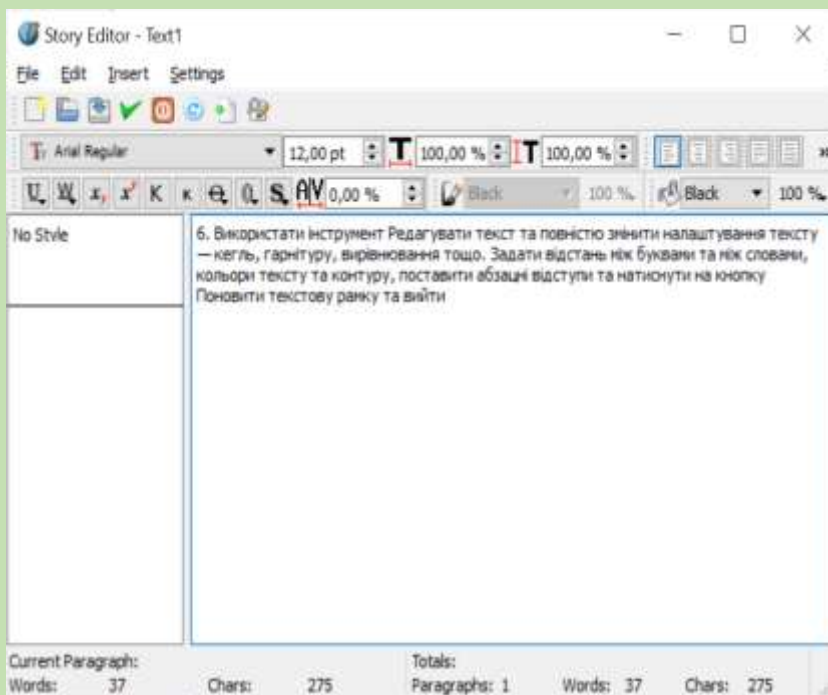
#### **Виконання:**

1. Завантажити програму Scribus.
2. Ознайомитися з функціями основних панелей інструментів. Організувати робочий простір нового документа з допомогою головного меню.
3. Активувати пункт **Вікна — Покрокова історія (Window – Action history)**.
4. Перейти до пункту **Файл — Новий з шаблону (New – New from template)** та вибрати **Брошури (Brochures)** або **Візитні картки (Business cards)**.



*Рис. 1. Налаштування параметрів нового шаблону в програмі Scribus*

5. Виділити місце для тексту та перейти до інструмента **Текстова рамка (Text frame)**. Створити фрагмент тексту, склавши його на комп'ютері.
6. Використати інструмент **Редагувати текст (Edit text)** та повністю змінити налаштування тексту — кегль, гарнітуру, вирівнювання тощо.
7. Задати відстань між буквами та між словами, кольори тексту та контуру, поставити абзацні відступи, **Поновити текстову рамку та вийти (Update text frame and exit)**.



*Рис. 2. Налаштування параметрів редактора тексту*

8. Вирівняти текстові блоки за направляючими лініями.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2. Створення складних публікацій у Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з основними можливостями розміщення тексту в стовпцях, налаштувати параметри книжкового розвороту.

**Завдання:** створити декілька розворотів за вибраними налаштуваннями, заповнити їх текстом, підготовленим у текстовому редакторі.

### **Виконання:**

1. Завантажити Scribus
2. Активувати пункт меню **Вікна — Покрокова історія (Window – Action history)**.
3. Перейти до пункту меню **Файл — Новий** та вибрати **Двостороння (Double sided)** або **Багатостороння (3 fold)**.

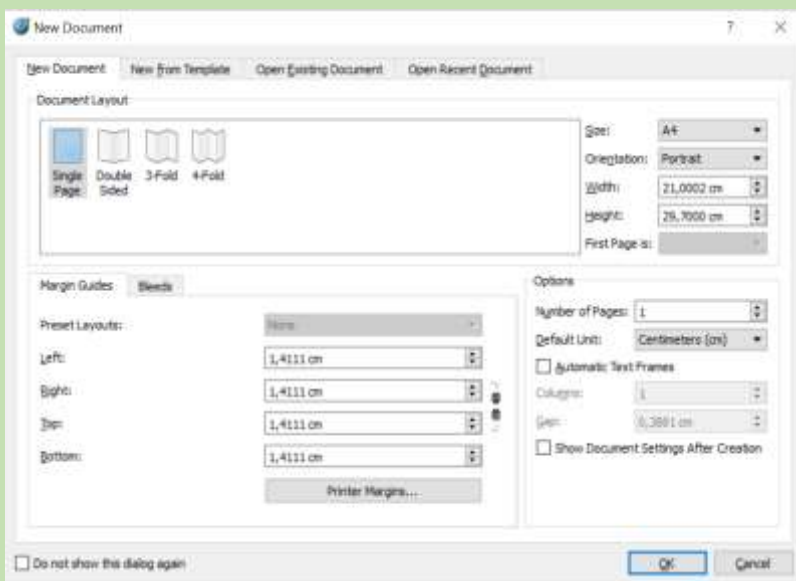


Рис. 3. Налаштування параметрів сторінки для нового документу програми Scribus

4. Перейти до пункту **Сторінка — Вставити (Page – Insert)** та додати стільки сторінок, скільки потрібно для роботи. Після цього перейти до пункту **Сторінка — Перемістити (Page – Move)**, а також **Сторінка — Видалити (Page – Delete)** та змінити порядок розташування сторінок.
5. Виділити місце для тексту та перейти до інструмента **Текстова рамка (Text frame)**. Створити фрагмент тексту, склавши його на комп'ютері або через копіювання тексту з іншого файлу в текстовому редакторі.
6. Використати інструмент **Редагувати текст (Edit text)** змінити налаштування тексту. Задати відстань між буквами та між словами, кольори тексту та контуру, натиснути **Поновити текстову рамку та вийти (Update text frame and exit)**.
7. Перейти до контекстного меню виділеного фрагмента тексту та зайти на вкладку **Текст (Text)**. У пункті **Відступ (First line offset)** в першому рядку встановити абзацний відступ. У пункті **Стовпці (Columns and distances)** розділити текст на вибрану кількість стовпців та встановити відстань між ними.
8. Відформатувати текст таким чином, щоб він зайняв повний розворот.

### **ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3.**

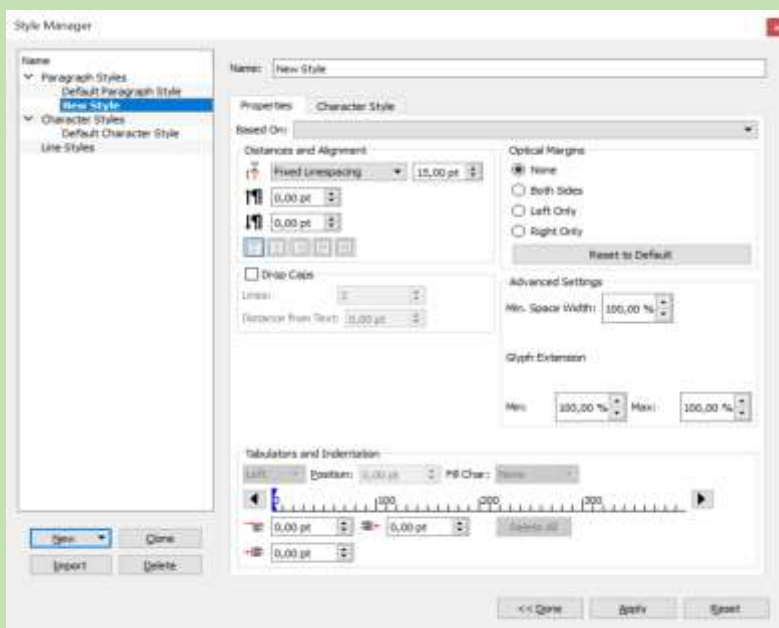
#### **Встановлення стилів тексту. З'єднання ланцюгів текстових рамок у Scribus**

**Мета роботи:** ознайомитися з можливостями створення зв'язаних ланцюгів тексту, налаштувати стилі та елементи обертання об'єктів.

**Завдання:** створити до п'яти ланцюгів тексту, пов'язаних за тематикою, та розмістити їх на різних елементах розвороту публікації у Scribus

**Виконання:**

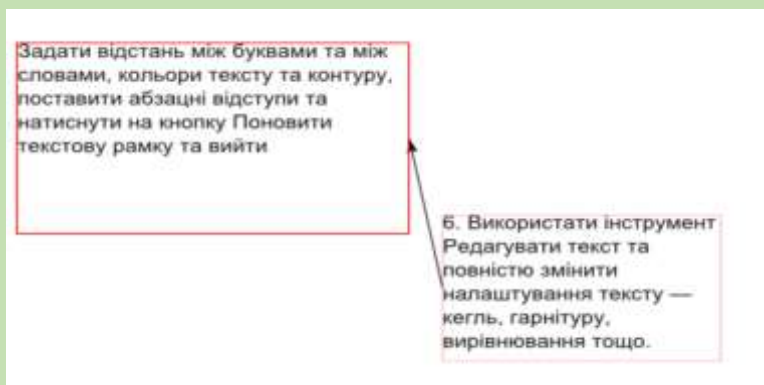
1. Завантажити програму Scribus.
2. Активувати пункт **Вікна — Покрокова історія (Window – Action history)**.
3. Скласти текст на повний аркуш, імпортуючи з текстового редактора або власноруч через **Текстову рамку (Text frame)** та **Редактор тексту (Edit text)**.
4. Виділяти фрагменти тексту та обрати пункт **Редагувати — Стили (Edit – Styles)**. Створити стиль символів та стиль абзацу.



*Рис. 4. Основні налаштування для створення стилю абзацу та стилю ліній у програмі Scribus*



5. Задати міжрядкові інтервали, відступи, береги, табулятори, буквиці та інші параметри тексту.
6. Для встановлення переносів перейти до пункту меню **Файл — Установити — Переносник (File – Preferences – Hyphenation and spelling)**.
7. Для розміщення одного тексту на різних місцях сторінки чи розвороту створити ланцюг зв'язаних рамок.
8. Створити інструментом **Текстова рамка (Text frame)** п'ять рамок — заповнених текстом та порожніх.
9. Виділити першу рамку та перейти до інструмента у вигляді зеленою стрілки. **Встановити зв'язок між текстовими рамками (Link text frames)**, після чого виділити другу текстову рамку, третю тощо.



*Рис. 5. Створення ланцюга зв'язаних рамок у Scribus*

10. Для відміни ланцюга перейти до інструмента **Розірвати зв'язок між текстовими рамками (Unlink text frames)**.
11. Виділивши декілька рамок, здійснити обертання – **Повернути об'єкт (Rotate item)**.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 4.

### Створення та редагування сторінок-шаблонів у програмі Scribus. Вибір формату та технічних характеристик для верстання видання

**Мета роботи:** ознайомитися з основними налаштуваннями розмітки для заповнення розвороту та налаштування монтажного вікна Scribus

**Завдання:** встановити розмітку для документа. Створити сторінки-шаблони, використовуючи модульні та базові сітки.

#### **Виконання:**

1. Завантажити програму Scribus.
2. При створенні нового документа встановити необхідні параметри сторінок та формату (формат, розміри берегів, орієнтація сторінок тощо). У пункті **Одиниці виміру за замовчуванням (Default unit)** вибрати одиниці у мм, см, пунктах, ціцера, дюймах чи піках.
3. У вже створеному документі перейти до пункту меню **Файл — Установки документа — Розмітка (File – Preferences – Guides)** та змінити кольори розмітки та берегів, а на вкладці **Зображення — Кольори (Item - Colors)** вибрати інший колір для робочого аркуша.
4. Вибрати у будь-якому місці документа контекстне меню та встановити галочку біля пункту **Приховати/показати лінійки (Show rulers)**, **Показати базову сітку (Show baseline grid)**, **Показати розмітку полів (Show bleeds)**. Верстаючи документ, користуватися координатами X, Y, які відображаються на лінійках та при наведенні курсора.
5. Встановити потрібну для макету кількість сторінок чи розворотів.

6. На потрібних сторінках макету встановити стовпці та відстань між стовпцями (у контекстному меню **Текстової рамки – Text frame**).
7. Встановити направляючі лінії для полегшення верстки ручним способом (витягуванням стрілкою з лінійок) або автоматичним (**Сторінка — Установки розмітки – Page – apply master page**).
8. Якщо макет видання передбачає створення певної кількості сторінок, що повторюються, створити сторінки-шаблони.
9. Створити розмітку документа, використовуючи пункти 1-8 попередньо лабораторної.
10. За допомогою направляючих ліній та інструменту **Текстова рамка (Text frame)** створити рамку для нижнього колонтитула і написати номер сторінки.
11. Здійснивши всі налаштування, перейти до пункту **Сторінка — Конвертувати в головну сторінку (Page – convert to master page)**. Перейти до пункту **Сторінка — Застосувати головну сторінку (Page – apply master page)** й вибрати тип застосування — до поточної сторінки, парних/непарних сторінок.
12. У пункті **Вікна — Розмістити сторінки (Window – arrange pages)** розташувати сторінки потрібним чином.
13. Зберегти сторінки-шаблони як звичайний файл та продовжувати роботу над макетом.
14. Для встановлення базової сітки документа вибрати у контекстному меню документа пункт **Показати базову сітку (Show baseline grid)** . У пункті **Файл — Установки документа — Розмітка — Показати базову сітку (File – Document setup – Layout – Show baseline grid)** вибрати колір та крок сітки, а з потреби — зсув. При збільшенні кроку базова сітка буде рідкою, а при зменшенні — густою.

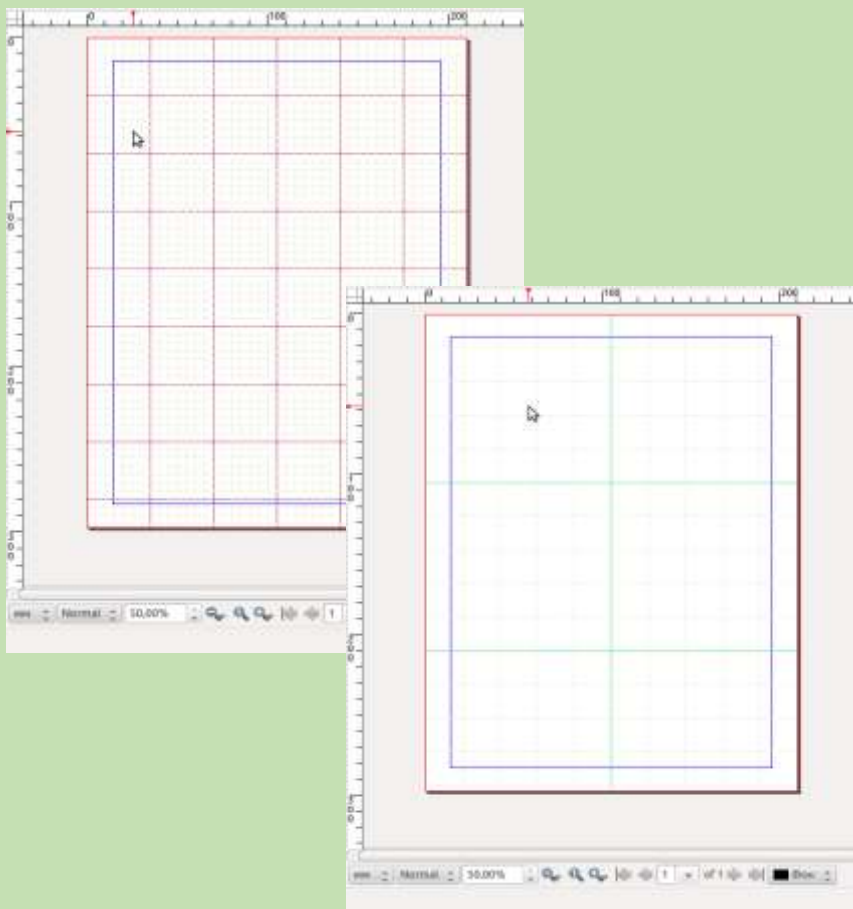


Рис. 6. Налаштування кроку базових (модульних) сіток

15. Для встановлення основної (модульної) сітки у контекстному меню документа вибрати пункт **Показати сітку (Show baseline grid)**. У меню **Файл — Установки документа — Документ (File – Document setup – Document)** повторити основні налаштування документа. Верстати макет по сітці.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 5.

### Підготовка до верстання графічних зображень. Налаштування обтікання об'єктів текстом у програмі Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з засобами редагування графічних зображень у програмі верстки.

**Завдання:** імпортуючи підготовлені за визначеними розмірами зображення, відредагувати їх засобами Scribus та розмістити поруч із текстом

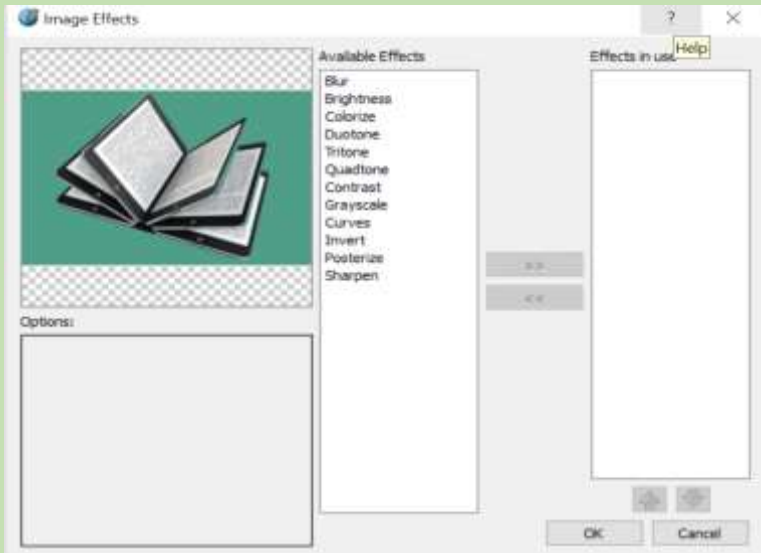
#### **Виконання:**

1. Завантажити програму Scribus.
2. Активувати пункт **Вікна — Покрокова історія (Window – Action history)**.
3. Вставити зображення, використовуючи фрейми.
4. Розмістити зображення так, щоб воно співпадало з рамкою через пункт **Об'єкт — Розмістити зображення в рамку (Item - Adjust image to frame)**, **Встановити розмір рамки по розміру зображення (Item – Update image)**.



*Рис. 7. Налаштування кадрування зображень*

5. Масштабувати зображення по осях **X** та **Y** через вкладку **Зображення (Image)** контекстного меню об'єкта.
6. Для кожного вибраного зображення застосувати декілька ефектів через пункт **Об'єкт — Ефекти зображення (Item – Image effects)**.



*Рис. 8. Налаштування ефектів графічних зображень*

7. Застосувати ефект **Кривих ліній (Curves)**.
8. На вкладці **Фігура** контекстного меню зображення натиснути кнопку вибору об'єкта та вибрати **Заокруглення кутів** для зображення.
9. У контекстному меню даних зображень вибрати пункт **Лінія (Line)** та застосувати до них тип лінії, товщину та тип лінії.
10. На вкладці **Кольори (Colors)** контекстного меню об'єкта встановити кольори контурів об'єкта.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 6.

### Створення та редагування таблиць. Розташування таблиць поруч із підготовленими зображеннями

**Мета роботи:** ознайомитися з основами налаштування таблиць та інших об'єктів у програмі Scribus.

**Завдання:** імпортувати або створити таблицю, задати їй стилі виконання та стиль обтікання поруч з зображеннями.

**Виконання:**

1. Завантажити Scribus.
2. Скласти одну сторінку (розворот) суцільного тексту.
3. За допомогою інструмента **Таблиця (Table)** створити таблицю із щонайменше трьох стовпців та заповнити її текстом
4. Для появи тексту в таблиці, перейти до її контекстного меню та натиснути кнопку **Розгрупувати (Ungroup)**. Виділити клітинку подвійним натисканням лівої клавіші мишки (для виділення кількох клітинок тримати натиснутою клавішу **Shift**).

Лабораторні роботи	1 семестр	2 семестр

Рис. 9. Створення простої таблиці засобами Scribus

5. Створити стиль ліній для таблиці через пункт **Редагувати — Стилі — Новий стиль лінії (Edit – Style – Line styles)**.
6. Відредагувати стиль ліній таблиці через контекстне меню таблиці та вкладку **Лінія (Line)**.
7. Налаштувати стиль тексту таблиці в контекстному меню таблиці на вкладці **Текст — Стиль абзацу (Text – Style settings)**.
8. Задати колір таблиці, окремих клітинок та контурів, змінити насичення та непрозорість кольору через вкладку **Колір (Color)** контекстного меню таблиці.
9. Розташувати таблицю поруч з текстом і встановити обтікання, перейшовши до контекстного меню таблиці та пункту **Властивості — Згрупувати (Properties – Ungroup)** або **Властивості – Фігура (Properties – Shape)**. Встановити непрозорість та режим змішування.
10. Скопіювати таблицю та встановити інші види обтікання ще у кількох місцях розвороту.
11. Виділити одну з таблиць і перемістити її на верхній-нижній план через контекстне меню (**План — Опустити на дно — Підняти нагору (Properties – Level – Move one level up/down)**).
12. З допомогою інструмента **Рамка зображення (Image frame)** створити місце для зображення та імпортувати через **Файл — Імпортувати — Вставити зображення (File – Import – Get image)**.
13. Перейти до пункту **Властивості (Properties)** контекстного меню **Рамки зображення (Image frame)** і вибрати пункт **Фігура (Shape)**. Задати тип обтікання зображенням тексту для кількох різних зображень та натиснути на кнопку з об'єктами біля слова **Фігура (Shape)**. Вибрати одну з фігур.



## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 7.

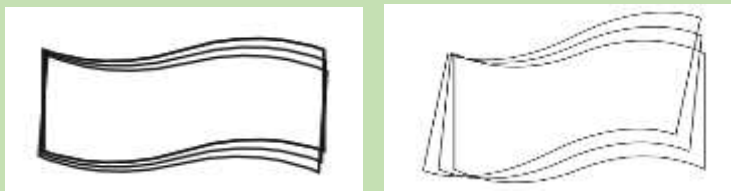
### Робота з автофігурами та багатокутниками. Трансформація об'єктів та зображень у Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з основами налаштування трансформації автофігур та багатокутників у Scribus.

**Завдання:** створити різні автофігури, застосовуючи до них налаштування трансформації та градієнтів, застосувати поруч із текстовими фреймами на розвороті.

#### **Виконання:**

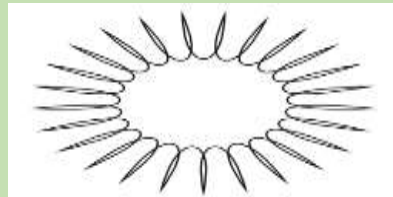
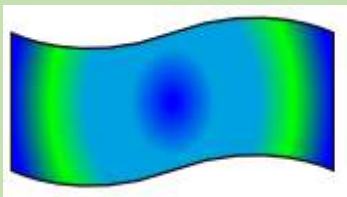
1. Завантажити Scribus.
2. З допомогою інструмента **Автофігура (Insert Shape)** створити три види різних автофігур.
3. Використовуючи пункт меню **Вставка (Insert)**, виконати для кожної автофігури дублювання, множинне дублювання.
4. Застосувати **Трансформацію (Transformation)** (**масштабування** двох об'єктів різного розміру), **переміщення** об'єктів, використовуючи точки по горизонталі та по вертикалі, **поворот** двох сусідніх об'єктів, **спотворення** об'єктів на вибраний кут спотворення).



*Рис. 10. Можливості трансформації автофігур*

5. Після групування виділити об'єкти та вибрати у пункті меню **Вставка (Insert)** пункти **Розмір замкнутий** або **Замкнуті (Is locked)**.

6. Вибрати дві створені автофігури та замалювати їх різними кольорами через вкладку контекстного меню. Після цього перемістити одну з фігур через пункт — **План (Level)** у контекстному меню.
7. Вибрати у контекстному меню створеної групи закладку **Лінія (Lines)** та **Кольори (Colors)** і надати їм іншого вигляду. Зробити різні кольори для об'єктів та їх контурів. Задати різний рівень непрозорості та варіант режимів змішування.
8. Обрати іншу групу створених об'єктів та створити для них різні типи градієнтів на закладці **Кольори (Colors)**. Для градієнта додавати маркери та змішувати від двох кольорів і більше. Змінювати непрозорість градієнтів.
9. Кожну автофігуру перемістити у **Чорновик (Scrapbook)**, вибравши пункт **Надіслати у чорновик (Send to scrapbook)** у контекстному меню об'єкта.
10. Для створення **Багатокутника (Polygon)** вибрати його налаштування та інший фактор, а потім малювати як об'єкт.
11. Відкрити **Чорновик (Scrapbook)** через пункт **Вікно-Чорновик (Window – Scrapbook)** та використати у документі деякі попередні **Автофігури (Shapes)**.



*Рис. 11. Можливості налаштування градієнтів та багатокутників*

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 8.

### Робота з лініями та рисування від руки у Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями інструменту Лінія та Рисування від руки, Олівця.

**Завдання:** від руки створити автофігури та багатокутники різної форми, заповнити їх текстом. Відформатувати текст та змінити його зовнішній вигляд. Зверстати ці елементи на розвороті з текстовими блоками.

**Виконання:**

1. Завантажити Scribus.
2. Вибрати інструмент **Лінія (Lines)**.
3. Створити декілька ліній та задати: тип початкової та кінцевої точок, товщину лінії, тип країв та кінців.



*Рис. 12. Створення ліній з початковими та кінцевими елементами*



*Рис. 13. Можливості рисування через інструмент Олівець*

4. Сполучити створені лінії з об'єктом через інструмент **Рисування від руки (Freehand line)**.
5. Використати градієнти та інші ефекти.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 9.

### Криві Безьє, обробка графічних зображень, встановлення обтікання текстом з допомогою кривих ліній у програмі Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями Кривих ліній як одного з головних структурних елементів Scribus.

**Завдання:** змінити форму тексту, використовуючи Криві Безьє. Перетворити об'єкт в Криві Безьє, зверстати їх на розвороті з текстовими блоками.

#### **Виконання:**

1. Завантажити Scribus.
2. Скласти одне речення за допомогою інструменту **Текст (Text frame)**.
3. Подвійним натисканням на виділеному **фрагменті** тексту перейти в режим кривих Безьє.
4. Використати налаштування кривих ліній для даного фрагмента (додавання-віднімання вузлів, переміщення контрольних точок, віддзеркалення, поворот, масштабування тощо).

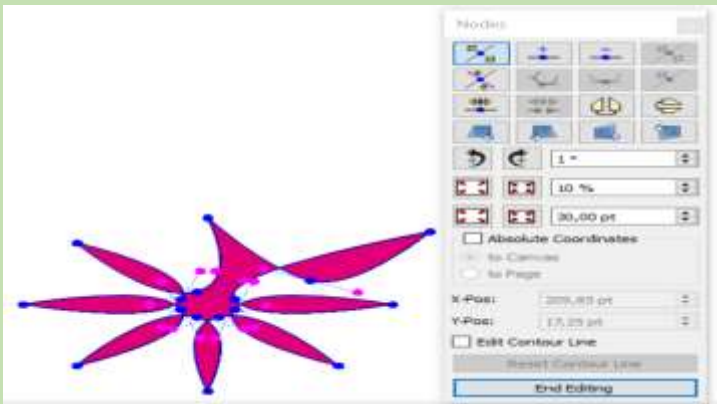


Рис. 14. Перетворення об'єкта в Криві Безьє

5. Повторити аналогічні дії для інших фрагментів складеного тексту.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 10.

### Редагування тексту з допомогою кривих ліній. Основні операції групи інструментів Шлях у програмі Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями Кривих ліній як одного з головних структурних елементів Scribus.

**Завдання:** розмістити текст по контуру для тексту та кривої Безьє, тексту та багатокутника / автофігури

#### **Виконання:**

1. Завантажити Scribus
2. Скласти одне-два речення за допомогою інструменту **Текст (Text frame)**. Змінити форму тексту, задати його колір, контур та інші характеристики
3. Створити додатковий об'єкт — криву Безьє
4. Виділити два створених об'єкти та перейти до пункту **Об'єкт — Приєднати текст до шляху (Item – Attach text to path)**.

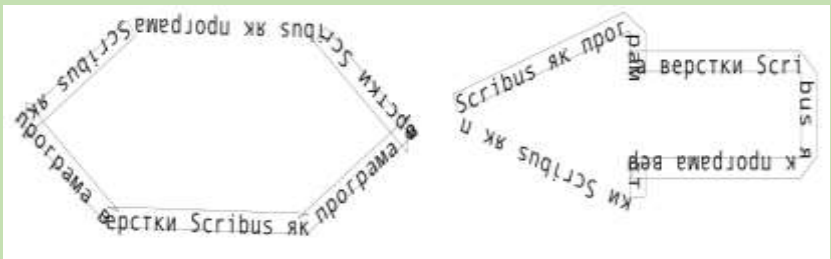
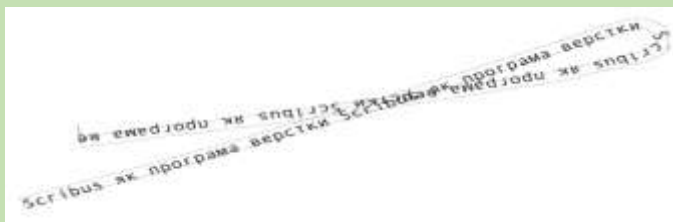


Рис. 15. Верстання тексту по контуру автофігури



*Рис. 16. Верстання тексту по контуру автофігури*

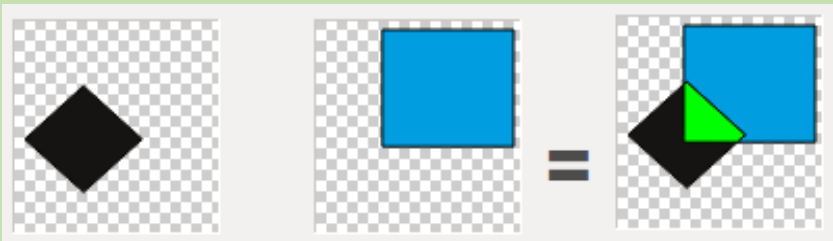
5. Повторити попередні дії, створивши текст та вибравши замість кривої Безьє автофігуру та багатокутник.
6. Сполучити два різних об'єкти за допомогою групи **Шлях (Path)**.
7. Створити два різних об'єкта (криву та автофігуру / криву та багатокутник / лінію та рисування від руки/ автофігуру та рисування від руки). Криву намалювати у формі витягнутої дуги.
8. Виділити створені об'єкти та перейти до пункту меню **Об'єкт (Item) — Шлях (Path) — Шлях на шляху (Path along path)**



*Рис. 17. Поєднання двох автофігур на Шляху*

9. В налаштуваннях **Шляху на шляху (Path along path)**, які відкриються в окремому вікні, вибрати тип зміщення та відстань між об'єктами.

10. Задати колір для об'єктів та згрупувати їх.
11. Скомбінувати декілька об'єктів групи **Шлях (Path)** між собою: створити автофігуру та багатокутник, задати їм колір контуру та колір заповнення.
12. Виділити намальовані об'єкти та перейти до пункту меню **Об'єкт (Item) — Шлях (Path) — Операції з шляхом (Path tools)**.
13. Вибрати один з п'яти варіантів поєднання, вибрати об'єкт, з якого братиметься результат



*Рис. 18. Вибір типу комбінування об'єктів у Scribus*

## **ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 11.**

### **Створення та редагування кольорів, налаштування Колеса кольорів у програмі Scribus**

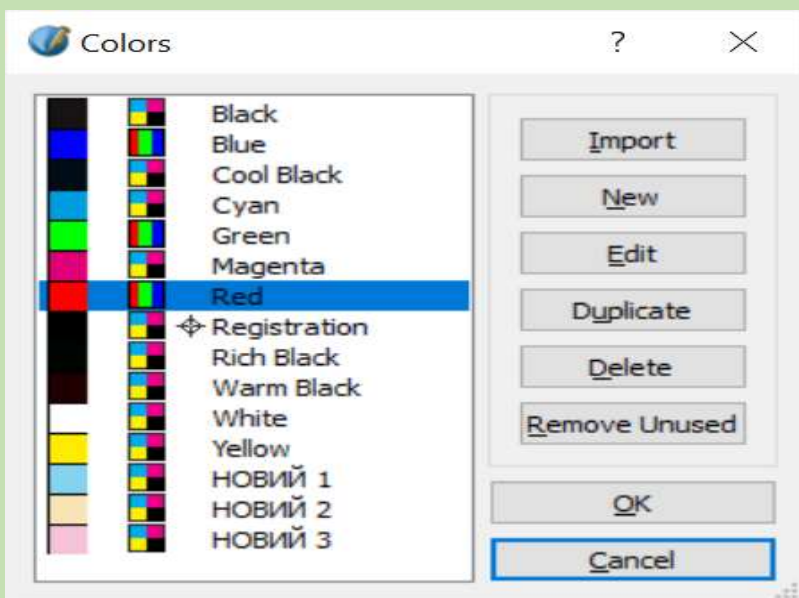
**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями кольорів та особливостями їх підготовки до друку.

**Завдання:** створити унікальні кольори та наповнити ними бібліотечку Scribus. Опрацювати кольори у Колесі кольорів

**Виконання:**

1. Завантажити Scribus
2. Перейти до пункту **Редагувати — Кольори – Новий (Edit – Colors – New)**.

3. Вибрати кольорову модель RGB чи CMYK. У правому боці вікна вибрати з переліку одну з кольорових моделей, які містить програма. Зміщувати повзунок кольорів та задати новому кольору ім'я.
4. Відредагувати існуючий колір, перейти до пункту **Редагувати — Кольори (Edit — Colors)**, натиснути мишкою на певному кольорі та перейти до кнопки **Редагувати (Edit)**. Повторити попередні дії для нового кольору.



*Рис. 19. Створення нового кольору в Scribus*

5. Перейти до пункту Додатки — **Колесо кольорів (Extras – Color wheel)**. Натиснути на кнопку **Метод кольорової схеми (Color scheme method)** та відредагувати свій колір (розташований у центрі колеса), використовуючи всі можливості цього вікна. Повторити редагування кольору для різних **Методів**.



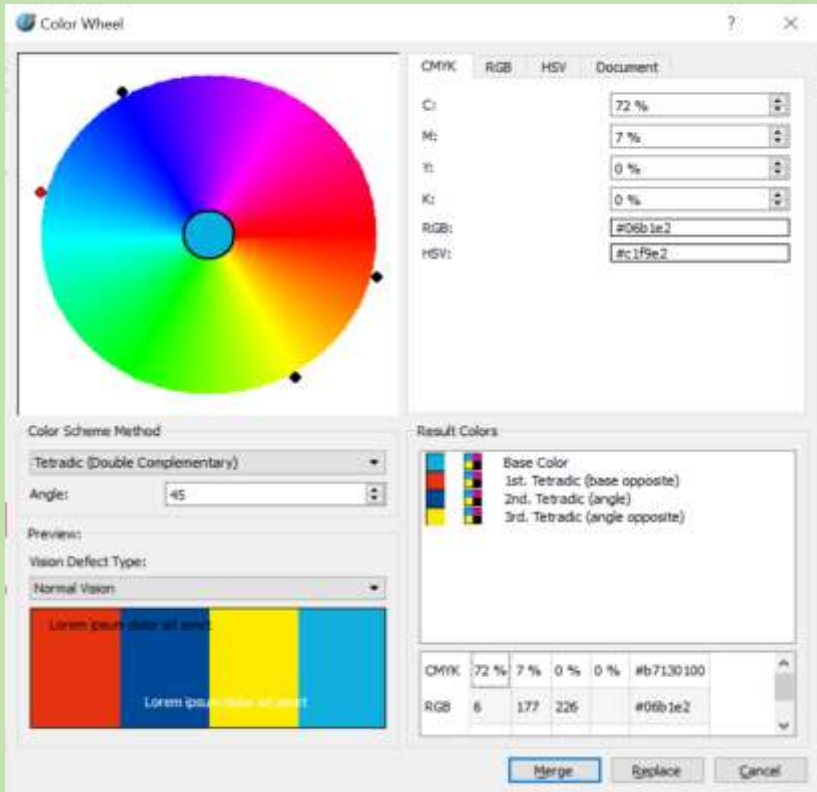


Рис. 20. Налаштування Колеса кольорів у Scribus

6. Використати нові кольори для своїх об'єктів.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 12. Основи верстки складних публікацій. Створення груп шарів та їх поєднання у програмі Scribus

**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями Шарів як структурного елемента книжково-журнальних публікацій.

**Завдання:** зверстати публікацію та розбити її на фрагменти для використання Шарів.

**Виконання:**

1. Завантажити Scribus.
2. Створити розворот із лівої та правої сторінки й зверстати фрагмент тексту. Задати для всієї публікації колір фону та колір тексту (використати створені кольори з попередньої лабораторної роботи!).
3. Перейти до пункту **Вікна — Плани (Windows – Layers)** (за замовчуванням основний План публікації називається Фоном).
4. Створити новий план для заголовків. Перейти до позначки “+” та переміститися до нього (**Новий план 1 – New layer 1**) зеленою стрілкою. На цьому плані написати заголовок і підзаголовки для свого тексту.

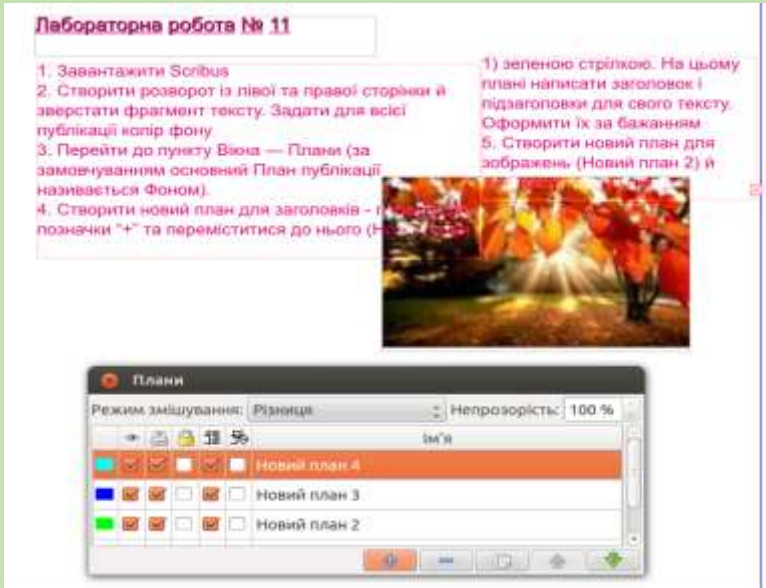


Рис. 21. Створення багатошарових публікацій у Scribus

5. Створити новий план для зображень (**Новий план 2 – New layer 2**) й переміститися на нього стрілкою. На цьому плані розмістити декілька зображень за темою свого тексту. Розташувати зображення так, щоб воно накладалось на текст.
6. Для створення ефекту обтікання різних об'єктів з текстом перейти до плану з текстом та вибрати галочку **Обтікання об'єктів (Text flow around the frame)**. Аналогічну галочку поставити на плані з зображенням.
7. На цьому ж плані вибрати **Режим змішування (Blend mode)** та значення **Непрозорості (Opacity)**.
8. Після завершення роботи заблокувати всі плани відповідною галочкою.

## ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 13.

### Конвертування публікації у формат PDF та його основні налаштування до друку

**Мета роботи:** ознайомитися з налаштуваннями PDF-публікацій, виправити наявні помилки верстання, користуючись підказками Scribus, підготувати майбутнє видання до друку

**Завдання:** підготувати PDF-документ фрагменту публікації на вибір

#### **Виконання:**

1. Завантажити Scribus.
2. Завершивши роботу над публікацією, зберегти її у форматі **sla** (формат Scribus) та перейти до пункту **Файл — Експортувати - Зберегти як PDF (File – Export – Save as PDF)**.

3. У вікні **Передекспортна перевірка** переглянути перелік помилок, які містить публікація та виправити.
4. У вікні **Записати як PDF (Save as PDF)** здійснити основні налаштування за закладками програми:
  - **Загальні (General)**: вибрати усі сторінки для форматування, стиснути векторну графіку, сумісність — PDF 1.4, стиснення зображень — автоматичне, якість — максимальна;
  - **Шрифти (Fonts)**: переглянути список доступних та використаних шрифтів, при потребі імпортувати з іншого файлу (якщо є). Інші вкладки залишити за замовчуванням.

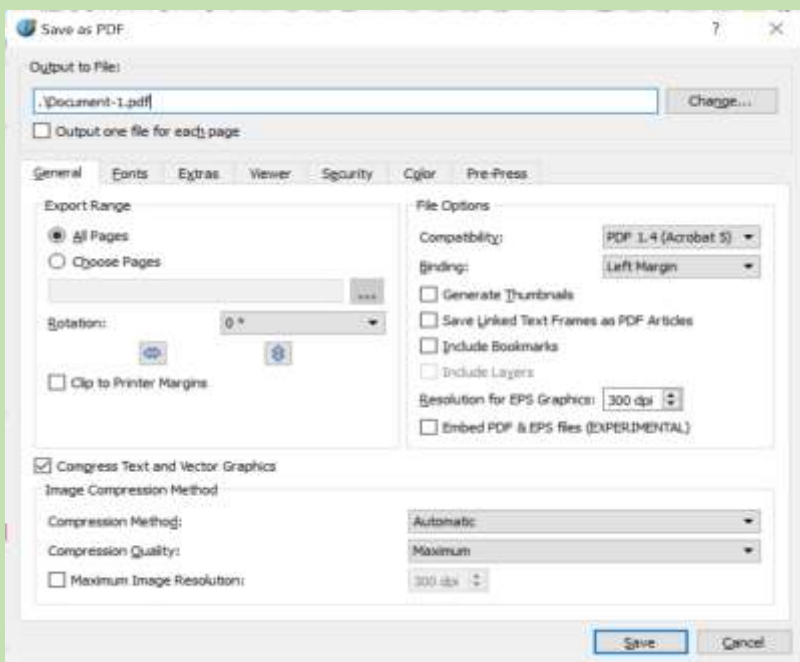


Рис. 22. Генерування публікації у форматі PDF у Scribus

## **ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ**

1. Плаваючі та стаціонарні панелі інструментів у Scribus.
2. Особливості застосування інструменту Виміри.
3. Особливості застосування інструменту Піпетка.
4. Налаштування направляючих ліній у Scribus.
5. Налаштування анотацій та нотаток.
6. Специфіка імпортування та експортування об'єктів.
7. Особливості налаштування та застосування Чернетки.
8. Застосування палітр кольорів у Scribus.
9. Створення штрихкодів у Scribus.
10. Налаштування цитувань у Scribus.
11. Скрипти у Scribus.
12. Генерування автоматичного змісту в Scribus.
13. Конвертування об'єктів у різні типи та форми.
14. Кольорова модель HSV та особливості її застосування.
15. Заміна кольорів, Колесо кольорів.
16. Автопотік тексту у Scribus.
17. Налаштування кольорів при дефектах зору.
18. Особливості налаштування готових публікацій Scribus для друку.
19. Режим попереднього перегляду та попереднього перегляду для друку в Scribus.
20. Налаштування якості відтворення публікацій у Scribus.

## ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яка основна відмінність між текстовими редакторами та програмами верстки?
2. Як налаштувати основні параметри багатосторінкової публікації у програмі Scribus?
3. Яке розширення файлу надає програма Scribus?
4. За допомогою пункту якого меню можна розмістити таблицю у файлі програми Scribus?
5. Чи можна редагувати зміст таблиці у програмі Scribus? Чи можна поміняти місцями сторінки під час роботи зі складними публікаціями у програмі Scribus?
6. Які елементи розмітки не відображаються при друці публікації?
7. Як збільшити відстань між колонками у програмі Scribus?
8. Яким інструментом програми Scribus слід користуватися під час роботи з текстовими блоками?
9. Як створити два і більше з'єднаних текстових блоки? Що таке ланцюг блоків та яким чином позначається з'єднання елементів ланцюга?
10. Який вигляд має переповнений текстовий блок? Чи можна продовжити його на іншій сторінці?
11. Як помістити графічний файл або таблицю у текстовий блок? Як налаштувати їх обрамлення навколо тексту?
12. Як зробити текстовий блок закріпленим?
13. Як налаштувати автоматичні переноси слів у тексті?
14. Як створюються сторінки-шаблони? Які елементи верстання розташовуються тільки на сторінках-шаблонах?

15. Як застосувати створений шаблон для уривку тексту?
16. Для чого потрібна модульна сітка та коли її використовують?
17. Що таке монтажний стіл?
18. Яке призначення панелі кольорів у програмі Scribus?
19. Яке призначення осей координат у програмі Scribus? За яких активних інструментів воно доступне?
20. Яке призначення інструменту Перо?
21. Яке призначення напрямних ліній у програмі Scribus?
22. Що таке фрейм і як його створити?
23. Як створити однотонний об'єкт із кольоровою рамкою у програмі Scribus?
24. Як додати колір у програмі Scribus кольорову палітру? Як створити новий відтінок?
25. Чи можна вводити текст у фрейм у програмі Scribus? Як створити буквицю?
26. Що таке кернінг та трекінг?
27. Як створити фігурний текст на графічному об'єкті?
28. Як змінити розмір і форму текстових блоків та графічних об'єктів у програмі Scribus?
29. Як задати градієнт для шрифта?
30. Чи можлива у програмі Scribus робота із шарами? Як здійснити накладання шарів?
31. Чи можна додати у публікацію таблицю у програмі Scribus?
32. Як налаштувати документ для друку у програмі Scribus?
33. Що таке Передекспортна перевірка у програмі Scribus?

34. Який інструмент використовується для введення та редагування тексту у програмі Scribus?
35. Із графічними файлами яких розширень працює програма Scribus?
36. Скільки способів вміщення тексту дозволяє програма Scribus?
37. Як відрізняються текстові та графічні фрейми у програмі Scribus?
38. Який пункт меню дає змогу налаштувати розташування тексту всередині фрейму в Scribus?
39. Як змінити відтінок, товщину та ширину рамки для фрейму у програмі Scribus?
40. Як змінити систему переносів у програмі Scribus?
41. Чи використовується у програмі Scribus табуляція?
42. Стилі яких типів застосовуються у програмі Scribus?
43. Як зробити глобальну заміну слова у програмі Scribus?
44. Які можливості надає пункт меню Шлях у програмі Scribus?
45. Як здійснити кадрування зображень у програмі Scribus?
46. Як створити шаблон й алфавітний покажчик у програмі Scribus?
47. Для чого призначені вузли та які об'єкти можна перевести для вузлів?



## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балгабекова А.К. Scribus. Open Source Desktop Publishing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/004813584d2deeac77f8b>
2. Дмитрів (Піскозуб) Л.Й. Вільні програми верстки для видавців / Л.Й. Дмитрів // Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції FOSS Lviv 2013 (18-21.04.2013). – Львів, 2013. – С. 46-47.
3. Дмитрів (Піскозуб) Л.Й. Текстовий контент електронного навчального видання / Л.Й. Дмитрів // Наукові записки УАД. – 2015. – Вип. 2. – С. 49-53.
4. Дмитрів (Піскозуб) Л.Й. Scribus очима студентів-видавців / Л.Й.Дмитрів // Матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф. FOSS Lviv-2014. – Львів, 2014. – С. 37-39.
5. Іванов В. Основи композиції видання. – Львів: Світ, 2013. – 232 с.
6. Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 365 с.
7. Програма верстання Scribus як альтернатива платності та піратству [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knyhobachennia.net/index.php?article=2232>
8. Ребро Д.Л. Вільне програмне забезпечення у видавничій діяльності бібліотек // Видавнича діяльність бібліотек Маріуполя: напрямки та нові моделі розвитку : матеріали V міської науково-практичної конференції бібліотек м. Маріуполя. Маріуполь : МДУ, 2016.
9. Табунщик Г. В. Проектування та моделювання програмного забезпечення сучасних інформаційних

- систем / Г. В. Табунщик, Т.І. Каплієнко, О.А. Петрова – Запоріжжя : Дике Поле, 2016. – 250 с
10. Хамула О.Г., Дмитрів (Піскозуб) Л.Й. Scribus – програма верстання для видавничих систем: навч. посібник / О.Г. Хамула, Л.Й. Дмитрів. Львів: Світ, 2015. – 240 с.
  11. Хамула О. Г., Дмитрів (Піскозуб) Л.Й. Навчальний посібник з використання програми SCRIBUS для початківців та фахівців / Хамула О. Г., Дмитрів Л.Й. // FOSS Lviv 2015, 23-26 квітня 2015 р. — Л., 2015. – С. 140-142.
  12. Шевченко В.Е. Художньо-технічне редагування: Підручник / В.Е. Шевченко. – К.: Видавець Паливода А.В., 2010. – 516 С.
  13. Шевченко В.Е. Наукові принципи застосування візуального контенту в друкованих медіа // Наукові записки Інституту журналістики, 2014. – Т. 52. – С. 127-132.
  14. Шевченко В.Е. Оформлення сучасного газетного видання: Навчальний посібник / Київський національний університет імені Т. Шевченка, Інститут журналістики / За заг. ред. В.В.Різуна. – К., 2003. – 344 с.
  15. Шелестова А. Настільна видавнича система Scribus: порівняльний аналіз функціональних можливостей для застосування у навчальному процесі ВНЗ // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Інформатизація вищого навчального закладу : Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – № 879. – С. 129–137.

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

**до виконання лабораторних робіт  
з дисципліни**

**“ДИЗАЙН ТА ВЕРСТАННЯ МЕДІА”**

для студентів першого (бакалаврського) рівня освіти

спеціальності 061 «Журналістика»

(освітньо-професійна програма

«Видавнича справа та медіакомунікації»)

**Частина 3. Робота у Scribus - програмі верстання для  
видавничих систем**

Укладач: Лідія Піскозуб

За редакцією професора Надії Зелінської